

**МИХАЙЛО ВІРАНИЙ
ГОРДІЙСЬКИЙ
ВУЗОЛ
РОЗТЯТО**

сатира

МИХАЙЛО ВІРЛИНИЙ

ГОРДІЙСЬКИЙ ВУЗОЛ
РОЗТЯТО

Сатира

ПРАГА 1941

СЕКЦІЯ МИСТЦІВ, ПИСЬМЕННИКІВ ТА ЖУРНАЛІСТІВ УНО
В ПРАЗІ

Обгортка акад. маляра Миколи Бутовича

Було це в році. . . Хіба це конечне знати всім?

По всіх центрах держав і по більших містах цілого світу утворилися українські бюро, канцелярії, посольства, де безупинно працювали представництва будучої конференції, чи як голосніше говорилося: Всеукраїнського Конгресу. Європа, Азія, Африка, Америка, Австралія і Антарктида вкрилися сіткою висланництв української конференції.

Центральне бюро конференції удержувало сотні фахових і много надійних сил. Воно видавало комунікати, відозви, бюлетені; організатори видали дві дуже популярні книжки: «Напрявні українського руху» та «Ціль Всеукраїнського Національного Конгресу і його виконного тіла: конференції».

З цього приводу чужі часописи почали оддавати цілі сторінки українському питанні. І навіть далекий індіянин, що ніколи перед тим не було, читав зо шпальт своїх часописів, викривлюваним письмом, про Україну, про її історію, літературу та географію і про Конгрес.

Пішла шалена підготовка до згоди на еміграції...

Центральне бюро щоденно доставало вагони часописів, книжок, признання, зголошення, телеграми, проєкти. Горіла праця.

Робітники, що колись були жовнірами і наставляли свої груди в обороні Батьківщини, ввечері очищувалися од порохів і жадібно хватили слово бюлетену конгресу.

*

І коли видно вже було, що праця підготовчої комісії принесе напевно сподівані овочі, впорядчики конференції поїхали на кошт конгресового банку, до шостиміліонового міста, яке в спеціальній мові звалось Хмельбад, де винайняли колосальну залю, в якій мала б відбутися конференція Всеукраїнського Конгресу. Заля державної опери була дуже простора. Вона в собі вмщала більше сотні тисяч видців. . .

*

Нарешті настав день конференції.

Довгожданий, памятний в історії день прийшов.

— «Ви знаєте, вчора я прийняв привітальні телеграми з Альжиру, Капльандії, Мадагаскару, Філіпін, Ісландії, Аляски, що і звідтіля прийдуть делегації од українських емігрантських колоній на конференцію» — казав генеральний секретар Конгресу до впорядчиків, що впроваджували гостей, які входили групами, а то й поодинокі.

Першими на залю ввійшли Українські Січові Стрільці та Січові Стрільці.

За ними вмаширували Синьожупанники.

Поприїзджали струнки, кремезні вояки, в уніформах всіх українських частин військових з Америки, знад Амуру, Зеленого Клина, Камчатки, з Австралії, з Африки — з цілого світу. . .

Виблискувалися еполети, гудзики, шаблі, дзвеніли остроги. . . Було надзвичайно приємно і весело. . .

Повільним, військовим кроком на залю ввійшли ветерани українських визвольних боїв і заняли одні з перших місць. Між ними були генерали: Капустянський, Микитка, Петрів, Павленко, Курманович, Сварика, Тарнавський, Коссак і. . . теж багато більше. . .

Зявилися представники високих українських шкіл, ректори, професори, інженери, учителі, митрополити, єпископи, пралати, священники, журналісти, публіцисти, жіноцтво, президенти банків, організацій, голови Просвіт, кооператив, Рідних Шкіл і в одностроях: Січи, Соколи, Луги (тільки, борони Боже, не дашкевичівські), карні ряди пластового братерства, з Буковини, Закарпаття, Полісся, Підляшшя, Холмщини, Волині, Галичини, Слобожанщини, Кавказу, Кубані, Туркестану, Зеленого Клина — з цілої України і зпоза її етнографічних кордонів.

На залю почали хмарами даліше сунутися по статі за постатями, групи за групами, дивізії за дивізіями, жовніри за жовнірами, ряди за рядами. . .

Прилетіли і Донцов, Онацький, Грицай, митрополит Шептицький, Клемпуші, Махно, Ангел, а теж Грушевський, Єфремов, Затонський, Порайко і, багато. . .

Заля виповнювалася вщерть.

Накінець доповнилася чужинними дипломатами, послами.

В усіх на обличчях не видно було якогось хоч би

найменшого незадоволення, не видно було скритої думки, як це буває в звичайній порі в українців, як це колись було, хоч би в тому памятному році...

Хотілося несамовито кричати до ласкавого неба про свою радість, яка мусіла огорнути дійсно вірних синів Батьківщини. . . Хотілося плакати, молитися, словом хотілося якимсь способом висказати свою безмежну радість.

На журналістичних місяцях засіли тисячі кореспондентів, стенографів з машинами, що не кричать, зо своїми відділами помічі. Були і готенти, папуаси, бушмени, маляйці — кореспонденти своїх журналів. Були представники всіх народів, послы, висланники, аташе і багато, багато зовсім невідомих.

*

А хто це в шинелях, з такими блідими, строгими обличчями, з пошарпаними шапками і позатираними відзнаками Франца Йосифа та тризубами?

Цих було багато. Вони стояли наче тіні і заняли одну частину кута залі.

Це лицарі зпід Крут, 359 зпід Базару, зпід Маківки, Лисоні, зпід Львова і знад Липи. . . Там видно було: Черника, Чупринку, Тютюнника, Петлюру, Вітовського, Головінського і цілі ряди революціонерів, що згнули вже по Визвольних Змаганнях. . .

Всі вони дивилися і тільки слухали. Вони прийшли наочно переконатися, як продовжується почате ними діло, за яке вони дали в жертву своє молодече життя. . .

*

Було заложено радіо, що по цілому світі мало висилати перебіг конференції Конгресу.

Телефони з усіх усюдів не переставали дзвонити. Технічна служба втомлювалася занадто.

Це все на кошт Конгресу.

Прецінь нарід зложив величезні суми по його плянам. . .

Телеграм з привітани од цілого світу було повних два тягарових авта ще далеко перед відкриттям Конгресу. А телеграми приходили і під час конференції, які дуже зручно секретарі просто паками підсували президії для голосного відчитання.

Цілий світ уклінно схиляв голову перед ґрандіозною конференцією Українського Народу, хоч не на рідних землях, і дуже уважно прислухувався до її рішачого голосу. Бо від неї залежало ускладнення світової політики, від неї залежало, щоби тільки кивнути рукою і Європа пішла б шкереберть. . .

Світ тримтів перед такою силою. . .

З того страху «Таймс» виходив тричі в день і приносив цілі шпальти про українське питання. Так само «Ля Ліберте», «Дейлі Гералд» і всі інші.

От як основно змінилася тактика супроти нас.

Всі признали, що Україна це колосальна пуга, не тільки Європи, але й цілого світу. І були би тишилися, коли б вона, цебто конференція Конгресу, була розбита, а ті, що підготовляли — скомпромітовані. . .

Та не подолати їм! Тепер всі наші вороги без-

сильні! Коли ми додумалися до такого геніяльного еліксіру, яким є в очах цілого народу нашого і чужинців — Конгрес — нам немає чого боятися! А ще що є важливим, то те, що тут у Хмельбаді зійшлися перший раз в історії України, представники всіх партій, організацій, груп, групок і *індивідуальних одиниць*. Тут говоритиме нарешті весь народ одною, спільною мовою, яку по довгих століттях шукано, а не знайдено, аж нарешті її винайшли скромні філолоґи-еміґранти українських високих шкіл на чужині. . .

*

Голова конференції вдарив у грімкий дзвін; настала гробова тишина. Тільки десь там, на білому, сніґами вкритому Монт-Блянку та далекому Евресті було чути відгомін його луни. . .

— «Український народі і його любі представники та шановні послі всіх народів, цілого світу!»

— «Од сьогоднішнього дня обіцяємо собі писати інакше як дотепер аннали України, нашої Батьківщини. Вони у нас починатисьмуть сьогоднішньою *всецілою згодою*! Вони, треба вірити, будуть кращі за всі часи! — Од сьогодні, брати, ми не знаємо розбрату, і на все, на віки вічні не знаємо «тонкої гри» партійного бруду. Оголошую, що в повному порозумінні зо всіми ґрупами політичних напрямків і поодинокими отаманами, гетьманами, і президентами неіснуючої України, ми скликали Велику Конференцію Всеукраїнського Конґресу, яка тільки формально має ви-

сказати нашими устами ЗГОДУ, яка вже фактично між нами настала! Сьогодні, в цій залі опери державного театру в Хмельбаді, всі подасьте собі правиці на знак згоди, на знак перемоги українського народу. Цим засвідчите, що між нами немає сварок і гризні. І тут перед нашою всесильною трибуною вискажете свої бажання. . .»

Гучним, до глибин душі потрясаючим, оплескам не було кінця. . .

*

А на подвір'ї жовніри із сотні великих гармат українського виробу, Українською Військовою Організацією на чужині, на *знак згоди*, вистрілили двадцять один разів. . .

*

Було страшно святочно.
Заля заметушилася.

По залі проходили українці один біля одного і віталися, обіймалися і плакали з радості.

*

По досить довгій перерві дзвінок председателя закликав зібраних до спокою. . .

— «Зараз настане суд! Перед всенациональним трибуналом пройдуть ті, що накоїли дуже багато лиха і тимсамим спричинили неможливі обставини для прожиття решти наших братів».

— «В імені всесвітлого трибуналу грізно визнаю:

Ось тут пройдуть ті, що почувуються до якої-будь вини. Всі ті, що поклонилися новому Богові

на еміграції, всі зрадники, ренеґати і шкідники української справи зо всіх земель України і розкинутих по цілому світі — вийдіть. Покажіть своє криве лице перед нами і перед всіми!»

*

Перед трибуналом вирівнялися чотири довжезних ряди. . .

Відомий генерал: «Дале-Біг, не продаватиму вдруге Закарпатської України — мадярам».

Лівицький: «Не продаватиму Галицької України за ляцькі охлапи. Я навіть вже давно визнав би прокляту Польщу ворогом нашим, коли б мені не платили злотих. . .»

Макаренко: «Я реґізную зо свого уряду і однині розпускаю свій дипломатичний корпус. Задовольнюся тільки бути представником од любих залізничників. Від сьогоднішнього дня я сам кричу: Геть з директоріями! Вони не потрібні.»

Остриця: «Скинули мене з гетьмана ще перед Конгресом і я ним не буду. А хотілося всетаки. . .»

Макогон: «Не буду більше Меґ-Меґоном, бо це прокляте масонське ймення, зрештою, з моім специфічним монархізмом зовсім не має нічого спільного.»

Хомишин: «Більше «Проблем» не треба мені писати, бачу, що в тому я зовсім не визнаюся.»

Дашкевич: «Бути організатором я з цілої душі прагнув, тільки, на жаль, ним не удостоївся бути. . .»

Шульгин: «Не буду по Літах Народів більше творити дурниць і наперекір пані Бейкер, що більше ворогів Україна — немає. Бо це неправдою є!»

Крушельницький: «Більше за чужі гроші не буду видавати журналів. Тепер, по смерті, ще трагічніше я каюся і дітей своїх перестерігатиму!»

Студинський: «Я мало согрішив. Несправедливість мені роблять, коли ставлять мене поруч отого йолопа Крушельницького. В мене всетаки більше чести, як в його.»

Панейко: «Писати це річ дуже гарна. Але ще краще воно є, коли чоловік звідкілясь перепише і поставить під тим своє ім'я. В цьому я переконався і вийшло не зле.»

Назарук: «Каюся, преподобні! Що я накоїв лиха за ціле своє ріжноманітне і ріжноколерне життя — не бажаю нікому.»

Чиж: «Не буду каляти я цього гнізда більше, в котрому я сам виріс.»

Січинський: «Приїдеться вбити до решти родину графенят Потоцьких. А зробити це найкраще всетаки руками УВО.»

Дальше просунувся цілий ряд дівчат — студенток, що виходили заміж за польських зеленяків, урядовців, а то й звичайних робітників, а погорджували українськими хлопцями. — За ними цілий ряд хлопців, що женилися з чужинками, а діти їхні вже не знали української мови. — І так нищився через те український нарід.

*

Що за диво! Навіть з гробів повставали: Твердохліб, Ільків, Володимир Бачинський, Семенюк, редактори «Селянина», Гук, Скрипник і багато, багато більше їх. . .

— «Каємося, та взивасмо всіх не йти нашими

слідками! Ми і в гробі за зраду нашого народу не маємо спокою.»

За ними в шинелях дві тіні. . . Це Отмарштайн і Болбочан. . . «Ми теж прийшли на величній празник сказати народові, що за нашу смерть повинен сконати скотина Чоботарів!»

Все відбувалося так спокійно, без жадного гамору. Люди проходили біля довжезного стола, за яким, на м'яких фотелях, сиділа президія. Кланялися, калялися, минали і сідали на свої місця.

В залі стояли тільки сірі постаті в заялзених шинелях. . .

*

На другий день по нарадах і святочних відкриттях, що наші брати дуже люблять, секретарі відчитували запавші ухвали конгресових комісій.

З важніших справ слідували:

1) Кордони наші будуть від тепер сягати од Білого моря по Чорне, з вільним виходом через моря: Мармара, Босфор, Дарданелі, Егейське та Середземне. Зі заходу від Кракова на схід по Зелений Клин.

2) Україна дістане для себе колонії, щоб могла розростатися. Як подарунок новій державі — Англія жертвує Цейлон із готовими чайовими плянтаціями (бож українці працювати дуже люблять), Польща — Мадагаскар, Чехія — Філіппіни, Румунія — два ваґони нових постолів, шитих таки нашими руснаками.

3) Столицею буде місцевість, де тепер цвітуть

сади, між Винницею, а річкою Збручем, щоб для всіх земель українських була вигідною комунікація і ніхто не був покривджений.

4) Цим самим перекреслюється пануючу вороженечу, яка зродилася у 1918 році, а тривала через цілий час емігрантщини.

5) Вибрано з черги широких і довгих кандидатур — диктатора, який не народився ані на одній частині українських земель. Це людина зайшла Бо зрештою ніхто б не погодився на придніпрянця, галичинина, буковинця чи закарпатця.

6) І, ухвалено з цим роком зачати акцію великого масштабу.

*

Оце в скороченні тільки шість найважливіших пунктів, над якими радили комісії. Але на Конгресі чи властиво на нарадах поодиноких комісій виникали питання і філологічно-історично-політично-принципальні. Навіть говорили, чи від тепер маємо ставити точку над і, чи будемо писати без точки.

*

Зібрані слухали досить уважно і знов думали розійтися з тією вірою, що Конгрес сам подбає про їхнє життєве улаштування. Їм нічого турбуватися.

Та тут записується дуже цікавий і до глибини душі потрясаючий момент, який може найбільше спричинився до іншого наставлення присутніх.

Коли генеральний секретар, зреасумовуючи поодинокі ухвали комісій конференції Конгресу, перечитав рішення президії про акцію, один з

ряду, де стояли постаті за цілий час тривання Конгресу і були одягнені у військових шинелях — сказав:

— «Дійсно ми можемо далі спокійно лежати собі в сірій землі. А то, панове, холодно було. Жахливо холодно. Чорна земля неначе телеграф приносила нам страшні депеші, що ви спите і гниєте, розсварені по маленьких групках. Це, як бачу, є неправдою. Сьогодні Ви, принайменше доказали, що не даром пройшли научний курс мучеництва на вигнанні. Це незбитий доказ, що наша Нація дійсно розвивається, могутніє, росте і, що найважливіше — думає! І то думає здорово! Прощайте наші наслідники! Ми підемо знову спати там, де нас покладали ворожі кулі чи мотуз ката. Вертаємо з тією вірою, що Ви вже не підете вдруге до рабства. Прощайте!»

*

На другий рік, по правилам Конгресу, відбулася загальна акція і, Україна гляділа широким вікном в Європу.

Допоручаємо нову книжку

У ВИРІ ЖИТТЯ

збірка оповідань

Михайла Бажанського

Ціна 2.50 RM

Замовляти на адресу:

М. Bažanskyj, Praha II., Koubkova 6.

ЦІНА 0.50 RM